

2011 р. № 583. – Режим доступу : www.zakon2.rada.gov.ua/laws/show/583-2011-%D0%BF.

7. **Питання** системи обліку публічної інформації : Постанова Кабінету Міністрів України від 21 листоп. 2011 р. № 1277. – Режим доступу : www.kmu.gov.ua/control/uk/publish/article%3fshowHidden=1&art_id=244859044&cat_id=244394482.

8. **Підсумки** роботи із запитами на інформацію, що надійшли на адресу Секретаріату Кабінету Міністрів України з 9 травня 2011 р. по 30 квітня 2013 р. – Режим доступу : www.kmu.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=246316035&cat_id=244316991.

9. **Пошук** документів, які містять публічну інформацію. – Режим доступу : www.kmu.gov.ua/control/pubinfo/search.

10. **Про відшкодування** витрат на копіювання або друк копій документів, що надаються за запитом на інформацію : наказ першого заступника Керівника Секретаріату Кабінету Міністрів України від 4 серп. 2011 р. № 91. – Режим доступу : www.kmu.gov.ua/control/uk/publish/article%3fart_id=244996830&cat_id=244394482.

11. **Про доступ** до публічної інформації : Закон України від 13 січ. 2011 р. № 2939-VI (за станом на 13.01.2011) // Відом. Верховної Ради України. – 2011. – № 32. – Ст. 314.

12. **Про затвердження** граничних норм витрат на копіювання або друк документів, що надаються за запитом на інформацію : Постанова Кабінету Міністрів України від 13 лип. 2011 р. № 740. – Режим доступу : www.kmu.gov.ua/control/uk/publish/article%3fshowHidden=1&art_id=244859031&cat_id=244394482.

13. **Про організацію** виконання Закону України «Про доступ до публічної інформації» в Секретаріаті Кабінету Міністрів України : наказ Керівника Секретаріату Кабінету Міністрів України від 14 черв. 2011 р. № 73. – Режим доступу : www.kmu.gov.ua/control/uk/publish/article%3fart_id=244995050&cat_id=244394482.

14. **Act № 94-1724** on the disclosure of information by the administration (at federal level). Legislation of the Kingdom of Belgium, accessed 11th April 1994. – Access mode : www.informasiya.org/docs/int/wordbelq.doc.

15. **Data Protection Act 1998.** Legislation of the United Kingdom of Great Britain and Northern Ireland, accessed 16th July 1998. – Access mode : www.legislation.gov.uk/ukpga/1998/29.

16. **Freedom of Information Act 2000.** Legislation of the United Kingdom of Great Britain and Northern Ireland, accessed 30th November 2000. – Access mode : www.legislation.gov.uk/ukpga/2000/36.

17. **Law on Free Access to Information of Public Importance.** Legislation of the Republic of Serbia, accessed 2nd November, 2004. – Access mode : www.legislationonline.org/download/action/download/id/3005/file/LAW%20ON%20FREE%20ACCESS%20TO%20INFORMATION%20%20consolidated.pdf.

18. **The Environmental Information Regulations 2004.** Legislation of the United Kingdom of Great Britain and Northern Ireland, made 21st December 2004. – Access mode : www.legislation.gov.uk/uksi/2004/3391.

19. **The Privacy and Electronic Communications (EC Directive) Regulations 2003.** Legislation of the United Kingdom of Great Britain and Northern Ireland, made 18th September 2003. – Access mode : www.legislation.gov.uk/uksi/2003/2426.

Надійшла до редколегії 12.04.13

Аліна ПОМАЗА-ПОНОМАРЕНКО

Національна академія державного управління
при Президентові України

Харківський регіональний інститут державного управління

НАПРЯМИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ЗЕМЕЛЬНО-ОРЕНДНИХ ВІДНОСИН В УКРАЇНІ

Досліджуються напрями вдосконалення державного регулювання земельно-орендних відносин у масштабах усієї країни. Визначаються складові механізму збалансування та державної підтримки реалізації інтересів у сфері цих відносин.

Ключові слова: напрями вдосконалення, державне регулювання, земельно-орендні відносини, інтереси, механізми, принципи.

Алина Помаза-Пономаренко. Направления совершенствования государственного регулирования земельно-арендуемых отношений в Украине

Исследуются направления совершенствования государственного регулирования земельно-арендуемых отношений в масштабах всей страны. Определяются составляющие механизма сбалансированного и государственной поддержки реализации интересов в сфере этих отношений.

Ключевые слова: направления совершенствования, государственное регулирование, земельно-арендуемые отношения, интересы, механизмы, принципы.

Alina Pomaza-Ponomarenko. Direction of improving state regulation of land lease relations in Ukraine

The land lease relations governmental regulation improvement across the entire country are investigated. Determine the components of the mechanism of state support and balance of interests in this relationship.

Key words: directions of improvement, governmental regulation, land lease relations, interests, mechanisms, principles.

Актуальним питанням сьогодення в масштабах усієї держави є вдосконалення державного регулювання земельно-орендних відносин (ЗОВ) в Україні. Такий процес, безумовно, має спрямовуватись, по-перше, на акцентування важливості механізму збалансування та державної підтримки реалізації інтересів у сфері вищевказаних відносин. А по-друге, на уніфікацію останнього з метою полегшення подальшого його застосування. На шляху до активізації досліджуваного механізму виникає ряд проблемних питань об'єктивного та суб'єктивного характеру (неузгодженості й прогалини, наявні у вітчизняній правовій базі, небажання змінювати систему через особисту вигоду посадових осіб органів публічної влади, яку вони намагаються ретельно приховати тощо), без усунення яких, звісно, цей механізм не може працювати на повну силу.

Зазначимо, що засади побудови будь-яких механізмів державного регулювання розроблялися в працях багатьох науковців: О. Амосова, Л. Бойко, В. Боклаги, А. Дегтяра, Д. Карапишева, М. Латиніна, Н. Мельтюхової, А. Мерзляк, М. Мескона, А. Третяка, Г. Шарого та ін. Водночас ряд проблем, пов’язаних із внутрішнім устроєм механізмів державного регулювання ЗОВ, спрямованих на збалансування та державну підтримку реалізації інтересів у сфері таких відносин, залишилась поза увагою науковців, окрім аспектів вивчені недостатньо. На нашу думку, розв’язати ці питання можна, лише визначивши принципи й алгоритм використання засобів державного впливу, що, у свою чергу, потребує розробки певної технології.

Отже, мета нашої розвідки – встановити складові (принципи та технологію) механізму збалансування та державної підтримки реалізації інтересів у сфері аналізованих відносин, а також виявити недоліки чинного земельного законодавства й намітити шляхи їх усунення.

Під земельно-орендними розуміємо такі відносини, що ґрунтуються на об’єктивно існуючих економічних, правових, організаційних, психологічних, культурних і державноуправлінських взаємозв’язках та взаємозалежностях (громадян, юридичних осіб та (або) органів публічної влади), обумовлені відповідними договорами й спрямовані на задоволення публічних і приватних інтересів.

Визначальним чинником розвитку досліджуваних відносин, насамперед, є регульований державою вплив, який забезпечують певні механізми (правовий, організаційний та економічний), що характеризуються здатністю до комбінування, наприклад: в організаційно-правовий, організаційно-економічний та ін. Сучасний стан функціонування вказаних механізмів та їх удосконалення, на нашу думку, доцільно розглядати з урахуванням такої категорії, як інтереси, оскільки саме вони відіграють роль вимог, що висуваються до відносин, на задоволення яких розраховують учасники, а призначенням держави є корегування цих вимог. Як відомо, інтереси мають складну природу, а тому можуть бути явними (задекларованими), латентними, економічними, політичними тощо. Така різноспрямованість інтересів породжує появу цілого ряду суперечностей, що виникають як усередині однієї підсистеми (публічної чи приватної), так і між ними обома. Стосовно сфери ЗОВ, то в ній ми пропонуємо виокремлювати публічні й приватні інтереси, що мають економічну (явну та приховану), екологічну, культурну, стратегічну й інші спрямованості.

Дослідивши наявні практики узгодження вищеперерахованих інтересів у сфері ЗОВ, можемо стверджувати, що питання балансу, підтримки реалізації й захисту таких інтересів і досі залишається нерозв’язаним, а відповідний механізм набуває особливої ролі як у науковому, так і в практичному втіленні. Одразу уточнимо, що останній механізм аж ніяк не є другорядним стосовно правового, організаційного та економічного, навпаки, його призначення полягає в інтеграції елементів таких механізмів. З огляду на це актуальним

наразі є визначення принципів, а також розробка певної технології використання засобів державного впливу, що є складниками запропонованого механізму. Для того щоб ця технологія відповідала вимогам сучасності, а також потребам суспільства взагалі, з нашої точки зору, вона має забезпечувати на першому етапі ідентифікацію інтересів, що наразі здійснюється, на жаль, не відповідними фахівцями (незалежними експертами), а суб’єктами державного регулювання без належної участі об’єкта впливу; на другому етапі – порівняння інтересів, визначення серед них пріоритетних і пошук шляхів їх реалізації (причому найбільш поширеним є укладення угод); на третьому, останньому, етапі – аналіз ступеня реалізованості інтересів та їх захист.

Практичне втілення в життя такої технології полягає в набутті властивостей правових зasad шляхом унесення коректив до нормативно-правової бази, які полягають, по-перше, в удосконаленні, спрощенні процедури відведення земельних ділянок. Так, не розробленим, а відтак не впровадженим сьогодні залишається механізм відповідальності органів публічної влади за невчасне надання ними висновку щодо погодження чи відмови в погодженні документації із землеустрою. По-друге, корективи мають стосуватися зобов’язання певних осіб учинити дії на користь ініціатора оренди землі. Зокрема, склалася безвідідна ситуація, за якої особа, зацікавлена в одержанні землі в оренду, не може подати до відповідного органу публічної влади необхідні документи (висновок державної землевпорядної експертизи, акт про розмежування земельної ділянки та ін.), тому що сусідні землекористувачі відмовляються підписувати вищезазначений акт. Оскаржити їх дії в суді видається неможливим, оскільки не існує правового припису щодо легітимного зобов’язання сусідів землекористувачів учинити дії на користь ініціатора оренди.

Як відомо, плата за оренду земельних ділянок може бути в натуральній та/або грошовій формі. Проте практика свідчить, що натуральна форма є недосконалою, що призводить до таких зловживань: 1) завищуються ціни за послуги/на продукцію, які надаються орендодавцю замість грошової винагороди (орендної плати); 2) надаються послуги/продукція низької якості; 3) сплата орендної плати орендарем відбувається менше ніж 3 – 4 рази на рік (тобто після отримання урожаю); 4) відбувається ухиляння справжніх платників від їх сплати тощо. Виходом із цієї ситуації може бути прийняття норм, які б, з одного боку, конкретизували, надавали вичерпний перелік обставин, за яких можливе використання натуральної форми орендної плати, а з іншого – визначали механізм сплати орендної плати за землю, тобто періодичність (не менше ніж 4 рази на рік); мінімальний та максимальний розмір орендної плати (зокрема, від 5 до 10 % від суми нормативної грошової оцінки земельної ділянки); установлювали відповідальність за недотримання умов договору та ін.

Ще одним проблемним питанням, що вимагає розв’язання, є відсутність відповідної підтримки орендарів з боку землевласників щодо нотаріального посвідчення договору оренди землі. Крім того, слід унести

корективи в правову базу щодо заборони використовувати землю до державної реєстрації договорів оренди землі (уважаємо, що необхідно встановити чіткий строк, наприклад, один-два місяці, протягом якого слід подати договір на реєстрацію).

Актуальним сьогодні також є прийняття норм, яка б гарантувала право орендаря на продовження договору оренди землі, укладеного з метою будівництва певних споруд, приміщень на короткий строк. Так, непоодинокими є випадки, коли орган публічної влади, відмовляючи в продовженні договору оренди землі, посилається на «недоцільність» здійснення подальшої оренди, не пояснюючи орендарю смислового наповнення цього терміна. До того ж закріпилася практика, що обов'язок страхувати землю від впливу негативних процесів, явищ здебільшого покладається на орендодавців. Зважаючи на це сьомий блок коректив законодавства має стосуватись застосування до страхування землі й орендарів.

На шляху до державної реєстрації речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень можна зіткнутися із проблемою, пов'язаною зі стягненням завищеної плати за оцінку землі, що позначається на добробуті пересічних громадян, більшість із яких, як відомо, мають достаток нижчий за середній. Ураховуючи сучасний стан соціально-економічного розвитку нашої країни, уважаємо, що виходом із такої ситуації може бути *організація гарантійного фонду* для матеріальної допомоги в державній реєстрації своїх прав землекористувачам на базі громадських організацій, створених під конкретний грант і розташованих для зручності в усіх регіонах країни. Звісно, діяльність цих організацій повинна бути публічною, що видається можливим за умови активізації в такому напрямку ЗМІ. У той самий час підкреслимо, що запропоновані положення з часом ще можуть бути уточнені та скореговані.

Окремий блок утворюють питання, які ще недостатньо досліджені. Вони пов'язані із законодавчими прогалинами та неузгодженостями важливих правових документів, серед яких такі:

- відсутність легітимного визначення ЗОВ;
- суперечності в правових приписах усередині однієї норми (наприклад, ч. 3 та ч. 5 ст. 186-1 Земельного кодексу України [3]) через внесені зміни в законодавство [6] щодо спрощення процедури погодження проектів відведення земельних ділянок;
- необхідність подання заявок дозвільних документів для зміни цільового призначення лісогосподарських та інших видів земель, а також введення надмірних обмежень у ст. 4 Закону України «Про оренду державного та комунального майна» щодо можливості передачі в оренду об'єктів державної власності [6; 7];

– відсутність чіткого унормування (регламентування) дій посадових осіб органів публічної влади у сфері ЗОВ, що негативно позначається на дотриманні внутрішньої виконавської дисципліни службовцями, на роз'яснювальній, інформаційній, консультативній роботі останніх і на протидії проявам корупції;

– фактичне виконання повноважень Міністерства аграрної політики та продовольства України щодо розробки різноманітних програм, концепцій тощо Державним агентством земельних ресурсів України, який де-юре цими повноваженнями не наділений;

– неузгодженість між собою законодавчих актів, прийнятих з різницею у два тижні, про скасування та утворення комісій з питань погодження документації із землеустрою [5; 6];

– суперечність положень деяких нормативно-правових актів, наприклад: згідно з одним розпоряджатися землями державної власності сільськогосподарського призначення наразі правомочне Міністерство аграрної політики та продовольства України, а згідно з іншим – Державне агентство земельних ресурсів України [3; 6];

– наявність не обґрутованих належним чином інституціональних змін. Зокрема, відповідно до норм чинного законодавства правомочним вносити відомості до Державного земельного кадастру й надавати їх є Державне агентство земельних ресурсів України, проте за умови додаткового самостійного розподілу цих повноважень між територіальними органами різних рівнів [6];

– скасування важливих правових норм (зокрема, ст. 186-1 Земельного кодексу України [3]), які спрощували процедуру погодження проекту землеустрою щодо відведення земельної ділянки за її місцевознаходженням [6];

– викладення правових норм у новій редакції, що раніше вже були скасовані (наприклад, ч. 4 ст. 20 Земельного кодексу України [3]).

Наведені недоліки вітчизняної правової бази є перепоною для активізації механізму збалансування та державної підтримки реалізації інтересів у сфері ЗОВ, усунення яких дасть поштовх для нормального його функціонування. Однак на шляху до вдосконалення державного регулювання ЗОВ важливим також є встановлення такого елемента, як *принципи*, стосовно яких наразі відсутній єдиний підхід до формулування. Проте, зважаючи на те що визначальним для вказаного механізму є категорія «інтереси», а в попередніх роботах ми запропонували модель їх формування й підтримки балансу [4, с. 122], можемо зробити висновок, що елементи цієї моделі мають бути враховані під час систематизації аналізованих принципів. Відтак, виділяємо загальні та спеціальні принципи: науковості, адресатності, справедливості та своєчасності державної підтримки, недопущення необґрутованого обмеження інтересів тощо. Для досягнення позитивних результатів ці принципи повинні використовуватися лише в комплексі.

Ступінь дотримання запропонованих принципів характеризує рівень розвитку ЗОВ. З огляду на це та ураховуючи головне призначення технологій, можемо стверджувати, що у сфері ЗОВ реалізація цих принципів може мати такий вигляд. Етапу збалансуванню інтересів повинен передувати етап їх опосередкованого виявлення й аналізу з метою визначення серед них

приоритетних. До речі, на практиці пошук і порівняння інтересів у сфері ЗОВ майже не відбувається, тому засобами для останнього можуть слугувати, по-перше, аналіз нормативно-правових актів, проведення референдумів, соцопитувань і громадських слухань, по-друге, узагальнення питань, викладених у зверненнях громадян до органів публічної влади. Окремий спектр робіт щодо ідентифікації інтересів слід проводити в напрямку дослідження програмних документів партій, громадських організацій і матеріалів ЗМІ. Очевидно, що реалізація цих засобів має бути покладена на відповідних фахівців, проте на початковій стадії це можуть здійснювати відділи внутрішньої політики місцевих державних адміністрацій, спеціалісти зі зв'язків із громадськістю, а також загальні відділи, депутати місцевого скликання, органи самоорганізації населення та ін.

На другому етапі має відбуватися збалансування інтересів як усередині однієї підсистеми (публічної чи приватної), так і між підсистемами. Це, на наш погляд, варто робити, починаючи з місцевого рівня, за допомогою програмно-цільового методу, що, власне кажучи, вимагає:

- 1) формульовання стратегічної мети (необхідності розвитку ЗОВ та узгодження інтересів їх учасників між собою);
- 2) проведення відкритих семінарів для депутатів, їх помічників і членів громади щодо особливостей, переваг ЗОВ та важливості збалансування інтересів, наявних у цій сфері відносин;
- 3) підготовки посадових осіб органів державної влади та виконкому місцевої ради з питань регулювання розвитку ЗОВ і узгодження інтересів, наявних у цій сфері відносин;
- 4) виявлення інтересів та потреби в ЗОВ на території громади, їх кількісної оцінки (наприклад, за допомогою ключових положень кваліметрії);
- 5) розробки (разом з потенційними учасниками ЗОВ, представниками громади) і затвердження відповідних програм;
- 6) реалізації вищевказаних програм;
- 7) внутрішнього і незалежного моніторингу результативності виконання місцевих програм, їх корегування.

Підкреслимо, що особливої уваги також потребує задоволення аналізованих інтересів та з'ясування ролі держави в підтримці. Водночас зауважимо, що пошук різноманітних шляхів реалізації будь-яких інтересів є проблематичним, проте, зважаючи на предмет нашого розгляду, можемо стверджувати, що найбільш поширеним варіантом узгодження інтересів є укладення відповідного договору. Це, очевидно, зумовлено тим, що законодавчо закріплено припис щодо обов'язковості укладення такого договору та ще й у письмовій формі (ст. 1, 14) [8].

Слід уточнити, що учасникам ЗОВ (у тому числі й потенційним) повинна надаватися своєчасна, адресна, гарантована, обґрунтована допомога за умови виваженого поєднання її різноманітних видів, якщо необхідно, то й на конкурсній основі, а також безпосередньо тим, хто її

дійсно потребує. Вважаємо, що в правовому полі дефініції «допомога» і «підтримка» слід використовувати як синонімічні, оскільки це фіксують тлумачні й термінологічні словники сучасної української мови [1, с. 240]. З огляду на це поняття «державна допомога» і «державна підтримка» потрібно використовувати як тотожні, що позначають різного роду роботи, послуги, пільги тощо, які надаються державою й отримуються майбутніми та теперішніми учасниками ЗОВ.

Крім того, за тлумачним словником «допомога» може вживатися в значенні терміна «захист». Зважаючи на це, пропонуємо вести також мову про необхідність захисту різноманітних інтересів, наявних у сфері ЗОВ. Наразі ситуація з визначенням органу судової гілки влади, до якого слід звертатися із позовною заявою за захистом порушених прав при укладанні та виконанні умов договорів оренди землі є проблематичною. Зокрема, незрозуміло, чи спір буде вирішуватися загальним, чи спеціальним (господарським, адміністративним) судом. Розв'язати ж це питання можливо двома шляхами: активно використовувати практику досудового вирішення спорів (зокрема, у земельних комісіях, що утворюються в органах публічної влади); створити, як стверджує Й. Дорош, єдиний судовий орган – Земельний суд [2, с. 32].

Підсумовуючи викладене, зазначимо, що державне регулювання ЗОВ має бути обґрунтованим і системним. Основним у досягненні принципу системності, вважаємо, урахування категорії «інтереси», яка відіграє роль вимог, що висуваються до ЗОВ, на задоволення яких розраховують учасники цих відносин, а призначенням держави є корегування цих вимог. Удосконалення державного регулювання також має спрямовуватись і на механізми, тому що вони є формою регульованого державою впливу на ЗОВ. Відтак, ми виділяємо правовий, організаційний, економічний механізми, які, насамперед, є елементами комплексного механізму, тобто механізму збалансування та державної підтримки інтересів у сфері ЗОВ. У його складі варто виокремлювати, по-перше, загальні й спеціальні принципи (останні, до речі, можуть бути спрямовані на збалансування інтересів, а також на підтримку їх реалізації), а по-друге, технологію застосування засобів регулювання, яка повинна забезпечувати ідентифікацію інтересів, пошук шляхів їх задоволення й захист. Однак зазначений вище механізм, не слід сприймати як універсальний, його необхідно розуміти як заклик до уточнення сутності його компонентів. Крім того, удосконалення має спрямовуватися на корегування чинного законодавства, адже недоліки, що в ньому наявні, є величезною перепеною на шляху до активізації цього механізму. З огляду на це, вважаємо, що усунення таких недоліків наразі набуває принципового характеру.

Список використаних джерел

1. **Великий** тлумачний словник сучасної української мови: 170 000 / уклад. і голов. ред. В. Т. Бусел. – К. ; Ірпінь : Перун, 2002. – 1440 с.
2. **Дорош Й.** Напрями удосконалення екологічної політики в галузі земельних відносин / Й. Дорош // Землевпоряд. вісн. – 2012. – № 2. – С. 28 – 33.

3. Земельний кодекс України : Закон України від 25 жовт. 2001 р. № 2768-ІІІ // Відом. Верховної Ради. – 2002. – № 3 – 4. – С. 27.

4. Помаза-Пономаренко А. Л. Аналіз концептуальних підходів щодо формування й підтримки балансу публічних і приватних інтересів у земельно-орендній сфері / А. Л. Помаза-Пономаренко // Економіка та держава. – 2012. – № 12. – С. 121 – 124.

5. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо вдосконалення процедури відведення земельних ділянок та зміни їх цільового призначення : Закон України від 2 жовт. 2012 р. № 5395-VI. – Режим доступу : www.zakon2.rada.gov.ua/laws/show/5395-17.

6. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо діяльності Міністерства аграрної політики та продовольства України, інших центральних органів виконавчої влади, діяльність яких спрямовується та координується через відповідних міністрів : Закон України від 16 жовт. 2012 р. № 5462-VI. – Режим доступу : www.zakon4.rada.gov.ua/laws/show/5462-17.

7. Про оренду державного та комунального майна : Закон України від 10 квіт. 1992 р. № 2269-XII // Відом. Верховної Ради. – 1992. – № 30. – С. 416.

8. Про оренду землі : Закон України від 6 жовт. 1998 р. № 161-XIV // Відом. Верховної Ради. – 1998. – № 46 – 47. – С. 280.

Надійшла до редколегії 05.03.13

УДК 351.82:330.341.1

Тетяна ВІТРЕНКО-ХРУСТАЛЬОВА

Національна академія державного управління
при Президентові України

Харківський регіональний інститут державного управління

СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПРОБЛЕМИ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ: ДЕРЖАВНО-УПРАВЛІНСЬКИЙ АСПЕКТ

Аналізується сучасний стан та рівень інноваційного розвитку економіки України. Виокремлюються проблемні аспекти державного регулювання інноваційного розвитку економіки. Надаються пропозиції щодо напрямів удосконалення державного регулювання інноваційного розвитку національної економіки в сучасних умовах.

Ключові слова: механізм державного регулювання, інноваційний розвиток, національна економіка, інноваційна активність підприємств, джерела фінансування інноваційної діяльності, інноваційна продукція.

**Татьяна Витренко-Хрусталева. Современное состояние и проблемы
инновационного развития экономики Украины: государственно-управленческий
аспект**

Анализируется современное состояние и уровень инновационного развития

© Вітренко-Хрустальова Т. М., 2013

економіки України. Виделяються проблемные аспекты государственного регулирования инновационного развития экономики. Представляются предложения относительно направлений усовершенствования государственного регулирования инновационного развития национальной экономики в современных условиях.

Ключевые слова: механизм государственного регулирования, инновационное развитие, национальная экономика, инновационная активность предприятий, источники финансирования инновационной деятельности, инновационная продукция.

Tetiana Vitrenko-Hrustaleva. The modern state and problems of innovative development of economy of Ukraine: state-administrative aspect

The modern state and level of innovative development of economy of Ukraine is analyzed. The problem aspects of the state adjusting of innovative development of economy are selected. Suggestions are given in relation to directions of improvement of the state adjusting of innovative development of national economy in modern terms.

Key words: mechanism of the state adjusting, innovative development, national economy, innovative activity of enterprises, sources of financing of innovative activity, innovative products.

Розвиток цивілізації в ХХ ст. переконливо підтверджує той факт, що головним чинником стійкого економічного розвитку країни є науково-технічні інновації, або комерційне застосування нових, більш продуктивних технологій, які істотним чином змінюють обсяги і якість виробництва та споживання. Стрижньовим блоком економічної політики всіх розвинутих держав є інноваційна політика всебічного сприяння на державному рівні діяльності підприємств-інноваторів, які визначають спроможність національної економіки до інноваційного розвитку.

Визначеню сучасного стану інноваційного розвитку національної економіки та проблемам його державного регулювання присвятили свої публікації А. С. Гальчинський, В. М. Геєць, І. А. Жукович, А. К. Кінах, Ю. О. Рижкова, В. П. Семиноженко та ін. [1; 2; 6]. Однак чимало питань стосовно напрямів державного регулювання інноваційного розвитку економіки України в сучасних умовах залишаються недостатньо дослідженими.

Метою статті є виявлення сучасного стану та проблемних аспектів державного регулювання інноваційного розвитку економіки України та розробка пропозицій щодо напрямів державного регулювання інноваційного розвитку економіки в сучасних умовах.

Інноваційний шлях розвитку економіки України, особливо в умовах кризи, набуває особливого значення. Адже країні необхідно в стислі терміни подолати значне науково-технічне відставання від розвинутих країн, підвищити інноваційну активність національних підприємств та конкурентоспроможність їх продукції на зовнішньому ринку.

Методично в національній статистиці інноваційно активними називають підприємства, які витрачають ресурси на інноваційну діяльність і реалізують інноваційну продукцію протягом останніх трох років [3]. Показник інноваційної активності підприємств дозволяє характеризувати ситуацію про стан економіки в цілому і ступінь її орієнтації на інноваційність, а також темпи її технологічної перебудови.

У кінці 1980-х рр. питома вага підприємств, які розробляли і